

Styret i SANTANDER CONSUMER BANK AS
Postboks 177
1325 LYSAKER

VÅR REFERANSE

19/10094

DERES REFERANSE

UNNTATT OFFENTLIGHET

Offl. § 13 1. ledd, jf. fvl. § 13
1. ledd nr. 2 -
Gjelder kun merkede avsnitt

DATO

14.06.2021

Tilsynsrapport

Finanstilsynet gjennomførte 14.-15. desember 2020 tilsyn i Santander Consumer Bank AS. Som følge av smittevernsituasjonen, ble tilsynet gjennomført digitalt. Hovedtema for tilsynet var anvendelsen av IRB-systemet i kredittinnvilgelse og i etablering og oppfølging av kredittrammer, samt styring med og kontroll av IRB-systemet. I tillegg omfattet tilsynet bankens etterlevelse av forbrukslånsforskriften, nå utlånsforskriften. Tilsynet var en oppfølging av tilsyn med bankens styrings- og kontrollsystemer høsten 2018 og av IRB-tilsyn høsten 2019, jf. endelige rapporter av 7. mai 2019 og 11. mai 2020.

Til grunn for denne rapporten ligger Finanstilsynets foreløpige rapport av 10. februar 2021 og styrets svarbrev av 31. mars 2021.

Risikostyring og bruk av IRB-systemet

Santander Consumer Bank har tillatelse til å bruke IRB-metoden til å beregne kapitalkrav for kredittrisiko for bilfinansiering for privatpersoner i Finland, Norge og Sverige, som utgjør 40 prosent av bankens utlånsportefølje. Banken planlegger å søke om å benytte IRB-metoden for bilfinansiering for privatpersoner i Danmark og for små og mellomstore bedrifter, forbrukslån, kredittkort og utlån til større foretak. For å kunne bruke IRB-metoden for kapitalkravsberging må estimatene som brukes i kapitalkravsbergingen, hovedsakelig misligholdssannsynligheter (PD) og tapsgrader (LGD), spille en sentral rolle i bankens risikostyring, beslutningsprosesser, kredittinnvilgelse, kapitalallokering og selskapsstyring, jf. kapitalkravsforordningens art. 144 (1b). Styrets ansvar for risikostyring og IRB-systemet framgår av artikkel 189 i kapitalkravsforordningen og CRR/CRD IV-forskriftens § 35. Dette ansvaret inkluderer å godkjenne modeller for bruk i banken og vesentlige endringer i disse, vedta rammer for kredittrisikooksposering og påse at IRB-systemet anvendes i kredittinnvilgelse og risikostyring.

Finanstilsynet påpekte i foreløpig rapport vesentlige mangler i bankens bruk av IRB-systemet: de styrende dokumentene angir i liten grad rammer for risikoen basert på IRB-systemet, risikoen målt ved IRB-systemet omtales i liten grad i rapportering om kredittrisiko til styret og ledelsen og risikoparameterne PD og LGD framgikk ikke i beslutningsgrunnlaget i de innsendte kredittsakene. Videre påpekte Finanstilsynet at bankens styrende dokumenter i mange tilfeller ikke var oppdatert eller tilpasset den lokale virksomheten.

Det framgår av svarbrevet at styret har revidert bankens strategiplan ("Strategic Commercial Plan" - SCP), og at den reviderte versjonen angir rammer basert på IRB-systemet. Omfang og nivå på disse rammene framgår ikke av styrets svar. Finanstilsynet merker seg at styret har iverksatt en prosess for å bedre risikorapporteringen til styret og ledelsen, og legger til grunn at de etablerte rammene følges opp i denne rapporteringen. Finanstilsynet understreker at rapportering av porteføljekvalitet basert på IRB-systemet må være integrert i bankens kredittrisikorapportering.

Det framgår av styrets svar at banken vil utvikle tekniske løsninger for å inkludere PD i beslutningsgrunnlaget for kredittsaker ("credit memorandum"). Finanstilsynet legger til grunn at dette også vil omfatte LGD. Det framgår videre at minimumskravene til score for innvilgelse er besluttet av leder for risikostyring (CRO), som skal sørge for at disse er tråd med risikotoleranse som definert i "Risk Appetite Statement" (RAS) og strategiplan (SCP). Finanstilsynet legger til grunn at fastsettelsen av rammer for innvilgelse dokumenteres og følges opp i den kvalitative valideringen av IRB-systemet.

FINANSTILSYNET

Revierstredet 3
Postboks 1187 Sentrum
0107 Oslo

Telefon 22 93 98 00

post@finansstilsynet.no
www.finansstilsynet.no

Saksbehandler

Inga Baadshaug Eide
Dir. tlf 22 93 99 47

Finanstilsynet legger videre til grunn at utbedringene i bankens bruk av IRB-systemet ikke er begrenset til porteføljene som p.t. er omfattet av IRB-tillatelsen, men også gjelder for porteføljene som er planlagt inkludert i bankens IRB-system, jf. erfaringskravet i kapitalkravsforordningens artikkel 145. Finanstilsynet understreker at påpekningene i foreløpig rapport vedrørende bruk av IRB-systemet er særskilt relevante for engasjementer med foretak, hvor kredittprosessene i mindre grad er automatiserte enn i massemarkedsporteføljen. Finanstilsynet forventer vesentlige forbedringer i foretakets bruk av IRB-systemet før tillatelse til videre utrulling av IRB-systemet kan gis.

Finanstilsynet ba i foreløpig rapport banken ettersende siste styrebehandlede internrevisjonsrapport som omhandler IRB-systemet, og referat fra styrebehandlingen. Finanstilsynet har mottatt rapporten samt referat fra et møte i revisjonskomiteen hvor revisjonsrapporten sto på agendaen. Finanstilsynet minner om at revisjonsutvalget er et forberedende og rådgivende utvalg for styret, jf. finansforetaksloven § 8-19 første ledd, og forutsetter at internrevisjonsrapportene som omhandler IRB-systemet styrebehandles.

Modeller og valideringsresultater

IRB-systemet skal valideres minst årlig og valideringen skal omfatte en sammenligning av predikerte og observerte mislighold og tap, jf. kapitalkravsforordningens artikkel 185. For å kunne ivareta sitt ansvar for IRB-systemet må bankens styre være kjent med valideringsresultatene, jf. kapitalkravsforordningens artikkel 189 nr. 3. Finanstilsynet påpekte i foreløpig rapport at bankens valideringsresultater er spredt over mange rapporter og ba styret redegjøre for sin behandling av valideringen. I svarbrevet viser styret til at valideringsresultatene samles i en presentasjon som forelegges styret. Styret mener de ulike valideringsrapportene og presentasjonen gir tilstrekkelig grunnlag for å forstå modellrisikoen, beslutte utbedringstiltak og utføre hensiktsmessig overvåking. Styret viser videre til at banken har en opplæringsplan for styremedlemmer, og at validering er på opplæringsplanen for 2021. Finanstilsynet fastholder at bankens validering framstår fragmentert og at oppsummerende presentasjoner ikke nødvendigvis gir et tilstrekkelig nyansert bilde av valideringsresultatene. Dersom flere porteføljer skal inkluderes i bankens IRB-system, må den finne en mer hensiktsmessig rapportering av valideringsresultatene.

Finanstilsynet påpekte i foreløpig rapport at valideringsresultatene indikerer at PD er underestimert for porteføljen i Norge. Det framgår av styrets svar at valideringsresultatene vil bli fulgt opp i forbindelse med søknad om nye modeller som skal sendes i juni 2021.

Valideringsresultatene viser lavere predikert enn observert LGD for den finske porteføljen, men avviket ble vurdert som ikke signifikant. Finanstilsynet påpekte i foreløpig rapport at avviket oversteg bankens terskelverdi for et betydelig segment av porteføljen,¹ og at terskelverdien for avvik synes høy med tanke på at estimatene skal reflektere tap i nedgangstider, mens observasjonene hovedsakelig stammer fra relativt gode tider. Styret hevder i svarbrevet at disse resultatene skyldtes problemer med datakvalitet i observert LGD, som nå er løst. Styret har ikke besvart Finanstilsynets kommentarer til vurderingene av hvorvidt avviket er signifikant.

Finanstilsynet påpekte også at valideringsgrunnlaget for LGD synes å være avgrenset til avsluttede engasjementer, noe som kan innebære at engasjementer hvor det er vanskelig å avhende pant blir underrepresentert i valideringsgrunnlaget. Styret har ikke kommentert dette.

Finanstilsynet påpeker at det generelt er betydelig usikkerhet knyttet til observerte tapsgrader, både fordi datagrunnlaget er begrenset og fordi innkreving og realisasjon av pant kan strekke seg over lang tid. Sammenligning av modellprediksjoner og observasjoner kompliseres ytterligere av at modellene skal reflektere nedgangstider. Finanstilsynet vil følge opp dette i behandlingen av varslet søknad om nye modeller.

Identifisering av misligholdte engasjementer

Banken har endret misligholdsdefinisjonen på enkelte områder for å være i tråd med kapitalkravsforordningen og retningslinjer fra den europeiske banktilsynsmyndigheten (EBA). Bankens representanter sa under tilsynet at den nye definisjonen vil innebære at en vesentlig høyere andel av porteføljen vil anses misligholdt, noe som

dels skyldes endret metodikk for å telle dager etter mislighold og dels karantenetid for friskmeldte engasjementer.

Identifisering av misligholdte engasjementer er vesentlig i beregningen av forventet kredittap i henhold til IFRS 9. Det følger av IFRS 9, punkt B5.5.37, at banken skal anvende en misligholdsdefinisjon som er i samsvar med definisjonen brukt til intern kredittrisikohåndtering. Finanstilsynet mener dette er særlig relevant for IRB-banker, hvor anvendelseskravet (omtalt over) tilsier at banken bør bruke samme definisjon for risikostyring og kapitalkravsformål.

Finanstilsynet ba i foreløpig rapport styret redegjøre for hvordan den nye misligholdsdefinisjonen hensyntas i bankens identifisering av tapsutsatte lån og lån med "vesentlig økt kredittrisiko", jf. kravene i IFRS 9. Det framgår av svarbrevet at banken først vil ta i bruk ny misligholdsdefinisjon for IFRS 9-formål fra 1. januar 2022. Finanstilsynet mener denne tilnærmingen innebærer en betydelig risiko for at forventet kredittap er undervurdert i bankens rapportering.

Det følger av regnskapsregelverket og IFRS 9 at banken må dokumentere tapsavsetninger. Av bokføringsforskriften § 6-4 fremgår det at dokumentasjonen minst skal omfatte opplysninger om beregningsmetode og de forutsetninger som beregningen bygger på. IFRS 9, punkt 5.5.4, presiserer at det skal tas hensyn til alle rimelige og dokumenterbare opplysninger, herunder de fremadskuende.

Finanstilsynet ba i foreløpig rapport banken dokumentere tapsavsetningene for to av bankens største misligholdte engasjement, da dette ikke fremgikk av mottatt dokumentasjon. Engasjementene har vært misligholdt siden 2018 og 2019. For det ene foreligger en rettsavgjørelse i bankens disfavør i tingretten, det andre foretaket har gått konkurs.

Finanstilsynet merker seg styrets bekreftelse på at begge engasjementene er i trinn 3, jf. IFRS 9. Styret redegjør videre i sitt svarbrev for status for engasjementene, og engasjementsnotater ble oversendt. Finanstilsynet merker seg at notatene ikke er oppdaterte og at vesentlig informasjon om beregningsmetoder og forutsetninger mangler.

Finanstilsynet vurderer at bankens dokumentasjon av tapsavsetningene for to av bankens største misligholdte engasjement er mangelfull. Finanstilsynet minner om styrets ansvar for at banken foretar og dokumenterer avsetninger for forventet tap i tråd med regnskapsregelverket og IFRS 9.

Etterlevelse av utlånsregelverket

Retningslinjer og rutiner

Det følger av finansforetaksloven § 13-5 at banken skal ha hensiktsmessige retningslinjer og rutiner for å identifisere, styre, overvåke og rapportere risiko banken er, eller kan bli, eksponert for. Finanstilsynet påpekte i foreløpig rapport at bankens retningslinjer og rutiner for kredittvurdering av norske forbrukslån var basert på tidligere regelverk og ikke oppdatert, og Finanstilsynet forutsatte at styret påser at retningslinjene og rutinene oppdateres.

Styret understreket i sitt svarbrev at selv om bankens skriftlige retningslinjer ikke gjenspeilet dette, var bankens praksis på tilsynstidspunktet i tråd med kravene som ble gitt i forbrukslånsforskriften. Styret opplyste videre at banken har vedtatt en ny retningslinje for beregning av betjeningsevne for usikrede produkter i Norge. Finanstilsynet tar styrets svar til etterretning.

Forenklet kredittvurdering av bilfinansiering

Av finansavtaleloven § 46 b fremgår det at kredittgiveren, før kredittavtale inngås, skal vurdere forbrukerens kredittverdighet på grunnlag av fyllestgjørende opplysninger innhentet hos forbrukeren og om nødvendig fra relevant database. Finanstilsynet minnet i foreløpig rapport om lovbestemmelsen og ba styret kommentere bankens kredittvurdering av bilfinansiering.

Styret redegjør i svarbrevet for bankens praksis, som banken vurderer både å være i tråd med den generelle markedspraksisen innen bilfinansiering og finansavtaleloven § 46 b. Bankens kredittvurdering av bilfinansiering gjøres basert på informasjon hentet fra søkeren, offisielle registre som gjeldsregisteret og kredittinformasjon fra Bisnode. Finanstilsynet har merket seg at det kun i tilfeller der det er tvil om kundens betjeningsevne, at banken innhenter detaljert informasjon fra kunden om eksempelvis gjeld, inntekter og kostnader, sivilstatus og antall barn.

Styret opplyser videre at banken, etter publiseringen av EBAs retningslinjer for innvilgelse og overvåking av lån², har igangsatt et eget prosjekt for å gjennomgå eksisterende prosesser relatert til kredittgivning og vurdering av betjeningsevne for å identifisere og lukke eventuelt gap.

Finanstilsynet vurderer at detaljert informasjon om gjeld, inntekter og kostnader er en forutsetning for å kunne vurdere forbrukernes kredittverdighet. Finanstilsynet forventer at styret revurderer bankens kredittvurdering av bilfinansiering i lys av finansavtaleloven § 46 b og EBAs retningslinje for innvilgelse og overvåking av lån.

Kredittvurdering av forbrukslån inkludert kredittkort

Banken skal dokumentere at innvilgelse av lån er basert på en forsvarlig kredittvurdering på grunnlag av utfyllende informasjon om lånekundens inntekt og alle relevante utgifter, jf. utlånslånsforskriften § 4³. Kravet om at kredittvurderingen skal baseres på utfyllende informasjon om lånekundens inntekt og samlede gjeld, innebærer at det må innhentes informasjon om alle kundens gjeldsposter og rente- og avdragsvilkår i de enkelte låneavtalene, med mindre gjeldsposten er uvesentlig for en samlet vurdering av betjeningsevnen. Dersom informasjonen ikke kan hentes i registre, må informasjonen innhentes fra kunden.

Finanstilsynet påpekte i den foreløpige rapporten at banken ikke innhenter informasjon om barns alder eller utgifter til barnehage eller SFO, antall biler i husstanden eller ektefellens utgifter eller gjeld. Banken innhenter heller ikke informasjon om søkerens rente- og avdragsvilkår i eksisterende låneavtaler. Informasjonen fra søkerne verifiseres ikke dersom kundene ikke ønsker det. Finanstilsynet påpekte videre at tilleggsbeløpene som skal dekke utgifter som ikke ligger inne i SIFO-budsjettet og boligutgifter er lave. Dersom banken ikke innhenter nødvendig informasjon og undervurderer ekstra utgifter, kan kundenes reelle betjeningsevne være overvurdert.

Styret skriver i sitt svarbrev at det vurderer at bankens beregning av betjeningsevne/disponibel inntekt er streng og at den ikke overvurderer søkerens betjeningsevne. Styret vurderer at banken har en forsvarlig utlånspraksis i samsvar med utlånsforskriften og Finanstilsynets rundskriv. Styret bekrefter at barnas alder, utgifter til SFO og bilutgifter, samt tilleggsbeløp for levekostnader, helsevesen og ferie inngår i bankens vurderinger. Styret har imidlertid vurdert Finanstilsynets merknader om at utgifter som ikke dekkes av SIFO-satsene samt boligutgifter er for lave, og har derfor besluttet å øke disse beløpene. Finanstilsynet har merket seg at banken fremover vil beregne gjeldskostnader for sikret gjeld og studielån basert på informasjon fra søkeren om beløp, gjenværende løpetid og rente på hvert enkelt lån som ikke er tilgjengelig i gjeldsregisteret. Finanstilsynet har videre merket seg at samtykkebasert lånesøknad (SBL) nå blir obligatorisk for direkte søknader om billån og forbrukslån, samt at banken vurderer å ta i bruk SBL på alle forbrukskredittprodukter. Når det gjelder søknader om salgsfinansiering og kredittkort uten SBL, verifiseres inntektene mot søkerens siste skatteligning. Finanstilsynet tar styrets svar til etterretning.

For Finanstilsynet

Bjørn Andersen
seksjonssjef

Inga Baadshaug Eide
senior tilsynsrådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ikke håndskrevne signaturer.

Kopi til:
European Central Bank (ECB)

Vedlegg:
Tilsynsrapport oversatt til engelsk

² EBAs Guidelines on loan origination and monitoring av 29. mai 2020

³ Tidligere forbrukslånsforskriften § 2